

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН

Людмила АФАНАСЬЄВА (Кіровоград)

У статті висвітлено авторське бачення проблеми вдосконалення методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

В статті освічено авторське видіння проблеми удосконалення методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Ключові слова: менеджер організацій, поняття «технологія» і «методика», професійно орієнтовані дисципліни.

Постановка проблеми. Сьогодні Україна є активним учасником європейських та світових інтеграційних процесів. Основними завданнями вищої освіти, виходячи з вимог і принципів Болонської декларації, є орієнтація вищих навчальних закладів освіти на кінцевий результат, під яким розуміється не лише формування певних знань, умінь і навичок вузькоспеціалізованого спеціаліста, а підготовка спеціаліста, здатного активізувати наявні знання, уміння та навички у професійній діяльності, що проявляється в ефективній поведінці в процесі розв'язання професійних проблем. Саме формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій на стадії навчання у вищому навчальному закладі є найважливішим чинником для підготовки професіонала.

Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій потрібно здійснювати в навчальному процесі, причому, не за

рахунок введення додаткових дисциплін, а під час вивчення професійно орієнтованих дисциплін шляхом особливої організації навчального процесу та особистої діяльності викладача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми

Сучасний ринок праці потребує висококваліфікованих спеціалістів, які володіють системою інтегрованих умінь, за допомогою яких майбутній менеджер організацій здатний вирішувати складні виробничі завдання. Організувати відповідну професійну підготовку неможливо без аналізу професійної діяльності майбутнього менеджера з виявленням виробничих функцій, типових задач професійної діяльності, розроблення системних умінь, яка, в свою чергу, повинна забезпечуватися змістовними модулями у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Проблема вибору системи методів, прийомів і засобів навчання є однією з важливих проблем дидактики та залишається актуальною на теоретичному і практичному рівнях і сьогодні. Потреба вдосконалення методики навчання предметів професійно орієнтованого циклу у підготовці майбутніх менеджерів організацій пов'язана з вирішенням важливих завдань сучасної професійної освіти: забезпеченням професійної спрямованості дисциплін з урахуванням специфіки майбутнього фаху, реалізацією міжпредметних зв'язків між загальноосвітніми і спеціальними дисциплінами, досягненням логічної послідовності у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

У публікаціях вітчизняних фахівців висвітлюється питання щодо організації змісту та методики викладання економічних дисциплін (О.В. Аксьонова, І.А. Балягіна, М.А. Богорад, О.Ф. Вербило, Г.О. Ковальчук), менеджменту (Г.О. Осовська), їх внутрішньопредметної та міжпредметної інтеграції.

Однак поза увагою дослідників залишаються проблеми, які пов'язані з розробкою конкретних методик викладання професійно орієнтованих дисциплін нормативного циклу («Управління персоналом», «Основи менеджменту», «Міжнародні економічні відносини», «Фінанси»), метою яких є не лише врахування змістовної складової цих дисциплін, а й можливості формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій.

Забезпечення цілісності та наступності у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін нормативного циклу є складним завданням практичної діяльності викладачів, яке полягає в єдності загальноосвітнього та професійно орієнтованого навчання, тому результат засвоєння знань з предмета повинен плануватися як частина цілісної системи знань, умінь і навичок.

Забезпечити взаємозв'язок між загальною та професійною підготовкою майбутніх спеціалістів у галузі менеджменту з врахуванням сучасних вимог економіки можна лише за умови перебудови методів і засобів навчання, а також організації освітнього процесу, яка передбачає використання сучасних інноваційних технологій.

Формування цілей статті

Метою статті є обґрунтування методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Виклад основного матеріалу

Для розвитку сучасної педагогіки принциповим питанням є тлумачення понять «технологія» і «методика». Так, на думку, С.О. Сисоева, О.І. Пометун [5, с. 56], різниця між цими поняттями виявляється у двох моментах, а саме: гарантія кінцевого результату та проектування навчального процесу.

Методика – це, фактично, узагальнений досвід, який передбачає творчий пошук вирішення проблем шляхом спроб і помилок. Педагогічна технологія – це комплекс процедур, який не допускає варіативності, але гарантує запланований результат.

М.Ю. Олешков [3, с. 5-19] розглядає методику навчання як систему передачі конкретного змісту навчання, а технологію навчання – як систему правил освітньої діяльності, яка спроектована, теоретично обґрунтована та не пов'язана з конкретним змістом.

На думку О.Е. Коваленко, основним завданням методики є трансформація відомого науково-технічного матеріалу за допомогою дидактичних знань для навчання майбутніх спеціалістів [2, с. 29].

Ми враховуємо позицію Г.К. Селевко [6], який вважає, що між поняттями «методика» і «технологія» існує різниця. У технології наявні цільовий, процесуальний, кількісний і розрахунковий компоненти, а в методиці – змістовий, якісний і варіативний, причому іноді методики входять до складу технологій, водночас ті чи інші технології доповнюють склад методик.

Вважаємо, що методика навчання – це свого роду передача досвіду одного покоління іншому та формування нового досвіду за допомогою різних прийомів і засобів, а технологія – це наступний крок наближення теорії до практики шляхом пристосування методики до конкретних умов.

Результативність навчання залежатиме від комплексу методів, які застосовуються в навчальному процесі. Як зазначають науковці, зокрема, Ю.М. Ємельянов, В.П. Захаров, Г.А. Ковальов, Л.А. Петровська, використання активних методів навчання є найбільш дієвим способом формування професійної компетентності майбутніх менеджерів.

А.М. Смолкін під активними методами навчання розуміє способи активізації навчально-пізнавальної активності студентів, які спонукають їх до активної розумової і практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом, коли активний не лише викладач, а й студент [7, с. 34].

Під активними методами навчання ми розуміємо методи, які забезпечують навчально-пізнавальну активність на основі спільної діяльності викладачів і студентів, мають комунікативну спрямованість і сприяють ефективності оволодіння знаннями, вміннями та навичками.

У контексті нашого дослідження ми керувалися рекомендаціями А.М. Смолкіна [7, с. 34] щодо використання методів активного навчання на різних етапах навчального процесу:

- перший етап – первинне оволодіння знаннями під час проведення проблемної лекції, евристичної бесіди, навчальної дискусії;
- другий етап – закріплення вмінь і навичок за допомогою таких методів, як колективна розумова діяльність, тестування;
- третій етап – формування професійних умінь і навичок на основі знань з використанням ігрових (проблемна лекція, лекція з запланованими помилками, лекція-конференція, лекція-дискусія, лекція-бесіда, рольова та ділова гра) та неігрових (аналіз виробничих ситуацій, аналіз проблемних ситуацій, диспути, мозкова атака) методів.

Грунтуючись на результатах аналізу існуючих у практичній роботі вищих навчальних закладів форм активізації навчання, проведеного Г.В. Осовською [4, с. 28], та досліджень російських і американських учених [1], було визначено серед них найбільш придатні для підготовки майбутніх менеджерів: логічне систематизування навчального матеріалу у формі конспектів-схем, проблемне викладання на лекціях, аналіз виробничих ситуацій, навчальні ігри, створення творчих студентських груп тощо.

У підготовці майбутніх менеджерів організацій ми вважаємо доцільним використання кожного з методів, запропонованих науковцями, водночас слід враховувати специфіки дисциплін, теми, виду заняття, цілей і завдань, визначених викладачем. Запровадження активних методів навчання у навчально-виховний процес сприятиме посиленню свідомого прагнення до оволодіння новими знаннями та вміннями реалізовувати їх у практичній діяльності, формуванню професійної компетентності майбутніх спеціалістів галузі менеджменту.

Таким чином, формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій може бути забезпечено цілеспрямованою діяльністю всіх ланок освітнього комплексу вищої школи та всіх його суб'єктів, що передбачає: адекватне відображення проблеми формування професійної компетентності в цілях, змісті, методах, організаційних формах професійної підготовки спеціалістів; цілеспрямоване наповнення

навчальних дисциплін професійно орієнтованими практичними завданнями; визначення структурних компонентів професійної компетентності та їх поступове формування в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Відтворення запропонованої методики можливе за умови системного підходу в процесі її впровадження, який передбачає: створення професійного середовища, яке характеризується наявністю мотивації, творчої спрямованості, прагнення студентів до опанування майбутньої професії; методичне й інформаційне забезпечення навчальної та науково-методичної діяльності викладача; інноваційний педагогічний підхід; ефективну педагогічну взаємодію зі студентами; вдосконалення професійної майстерності та компетентності викладача.

Ми вважаємо, що методика формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій у процесі викладання професійно орієнтованих дисциплін являє собою оптимальне поєднання загально-дидактичних методів, прийомів і засобів, які застосовуються в таких формах навчання, як лекції, семінари, практичні заняття, самостійна робота студентів, науково-дослідна робота, виконання індивідуальних завдань, проходження практики.

Викладання дисциплін професійно орієнтованого циклу передбачає підготовку відповідного програмно-методичного забезпечення. До навчально-методичного комплексу кожної з професійно орієнтованих дисциплін нормативного блоку включено: навчальну програму дисципліни; робочу програму дисципліни; методичні матеріали для підготовки та практичних занять; методичні матеріали для виконання самостійної роботи студентів; методичні матеріали для виконання індивідуальних завдань; методичні матеріали для виконання навчально-дослідного проекту.

Основою комплексу є програма дисципліни, яка має чітку мету, логічно побудовану структуру й орієнтована на розкриття тенденцій, закономірностей, особливостей професійної діяльності в галузі менеджменту та спрямована на розвиток у студентів широкого світогляду, формування знань, умінь і навичок, зокрема професійних.

Ефективність навчання майбутніх менеджерів організацій значною мірою визначається розкриттям суттєвих зв'язків між предметом вивчення будь-якої дисципліни та іншими галузями знань. Дисципліни, які забезпечують загальноосвітню підготовку, є обов'язковими для всіх студентів і залежать від профілю їх підготовки. Професійно орієнтовані дисципліни є наскрізним компонентом змісту освіти.

Висновки. Сутність методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін полягає у: розробці методичної

концепції дисципліни; визначенні мінімуму знань і професійних умінь, якими повинні оволодіти студенти; методах викладання, тобто застосування активних та інтерактивних методів навчання, які було реалізовано під час лекційних, практичних, семінарських занять, шляхом побудови діалогічної взаємодії, аналізу та вирішення ситуацій, що наближені до майбутньої професійної діяльності, проведення ділових ігор, а також під час самостійної та індивідуальної роботи студентів; формах взаємодії студентів з викладачами, контрольних заходах, підготовці відповідного програмно-методичного забезпечення.

Перспективи подальших пошуків у цьому напрямі полягають у: дослідженні проблеми формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Интерактивные методы подготовки менеджеров : учеб. пособ. [руков. автор. Коллектива и науч. ред. А. А. Сучкова]. – М. : Изд-во «Дмитрейд График Групп», 2002. – 304 с.
2. Коваленко О. Е. Методологічні основи технології навчання : теоретико-методичний та практичний аспекти викладання дисциплін електроенергетичного циклу / О. Е. Коваленко. – Х. : Основа, 1996. – 184 с.
3. Олешков М. Ю. Педагогическая технология : проблема классификации и реализации. Профессионально-педагогические технологии в теории и практике обучения : [сб. науч. трудов] / М. Ю. Олешков. – Екатеринбург : РГППУ, 2005. – С. 5-19.
4. Осовська Г. В. Методика викладання менеджменту : навч. посіб. / Г. В. Осовська. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 166 с.
5. Пометун О. І. Компетентнісний підхід до оцінювання рівнів досягнень учнів / О. І. Пометун. – К. : Презентація на нараді Центру тестових технологій 19.10.2004 р. – 10 с.
6. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий. Т. 1. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ Школьных технологий, 2006. – 816 с.
7. Смолкин А. Н. Методы активного обучения / А. Н. Смолкин. – М. : Высшая школа, 1991. – 176 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Афанасьєва Людмила Василівна – аспірантка Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Коло наукових інтересів: дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх менеджерів організацій у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.